

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

1. การศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ประกอบด้วย

- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีอิทธิพลสูงและมีผลกระทบสูง ประกอบไปด้วย กรมป่าไม้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ชาวบ้านกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากป่า และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีอิทธิพลสูงแต่ผลกระทบต่ำ ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายปกครอง

โดยในการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักนี้ จะนำแนวทางการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากผลการศึกษาปี พ.ศ. 2560 เข้ามาเป็นกรอบเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนักวิจัย อันประกอบด้วย

- (1) การพัฒนางานวิจัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน
- (2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง
- (3) การจัดทำแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ทั้งในด้านการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ร่วมกัน
- (4) จัดทำแหล่งเรียนรู้ด้านการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน จากแปลงตัวอย่างของเกษตรกรนาร่อง
- (5) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างรายได้หรือสร้างมูลค่าที่เกิดจากการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้
- (6) การสนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน
- (7) การประสานงานในการร่วมชี้แจงและจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

และแนวทางอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากนี้ ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและ หาทางออกร่วมกัน ไปสู่การศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนสำหรับวิธีการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การทบทวนข้อมูลผลการศึกษาในปีที่ 1 (พ.ศ. 2560) โดยการตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแนวทางการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวัดจันทร์ และการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน เช่น ข้อมูลพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น โดยมีเป้าหมายในการทบทวนข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำมาใช้เป็นฐานในการทำงานในปีที่ 2 (พ.ศ. 2561)

1.2. สืบค้นข้อมูลระดับครัวเรือนเพิ่มเติม โดยทำการสำรวจข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้สูตร Yamane (1973) ระดับความเชื่อมั่น 95% จากประชากร จำนวน 666 ครัวเรือน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 252 ตัวอย่างเป็นอย่างน้อย ซึ่งจำแนกเป็นรายหมู่บ้านได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกรายหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวน	
	ประชากร (ครัวเรือน)	กลุ่มตัวอย่าง (ครัวเรือน)
บ้านวัดจันทร์-ห้วยอ้อ หมู่ที่ 3	340	129
1) กลุ่มบ้านวัดจันทร์	318	120
2) บ้านห้วยอ้อ	22	9
บ้านแจ่มน้อย หมู่ที่ 5	109	41
บ้านเด่น หมู่ที่ 7	217	82
รวม	666	252

ลำดับขั้นตอนในการสำรวจข้อมูลระดับครัวเรือน มีดังนี้

1) พัฒนาแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งคำถามปลายเปิดและปลายปิดที่เน้นข้อมูลปริมาณเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วย การเก็บหาของป่า การใช้ประโยชน์ไม้พื้น/ไม้เชื้อเพลิง การใช้ไม้เกี่ยะ การใช้ไม้เพื่อการก่อสร้างที่อยู่อาศัยและใช้สอยอื่นๆ และการใช้พื้นที่ป่าไม้เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ การรับรู้เกี่ยวกับกฎกติกาที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ และการจัดการพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ทำกินของราษฎร เป็นต้น

2) ทดสอบแบบสัมภาษณ์ (pretest) การทดสอบแบบสัมภาษณ์ดำเนินการเพื่อหาความสอดคล้องเหมาะสมของผลการวัดกับเนื้อเรื่อง โดยผู้วิจัยได้มีการทดสอบก่อนนำมาใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ชุด จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาปรับแก้ให้มีเนื้อหาที่เหมาะสม สอดคล้องและมีความต่อเนื่องกันของเนื้อหาเพื่อนำไปใช้จริง

3) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ นำเสนอผลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

4) นำผลการศึกษาที่ได้มานำเสนอต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในเวทีการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อตรวจสอบข้อมูล จัดลำดับความสำคัญของข้อมูล และรับฟังข้อเสนอแนะต่างๆ ก่อนนำผลการศึกษาดังกล่าวนำเสนอต่อเวทีชุมชน

1.3 นำเสนอผลการศึกษาสู่ชุมชนผ่านเวทีการประชุมระดับหมู่บ้าน ประกอบด้วยผลการศึกษาในปีที่ 1 (พ.ศ. 2560) เกี่ยวกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรสถานการณ์ป่าสนวัดจันทร์ ผลการศึกษาจากการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ไม้สน และผลการศึกษาเกี่ยวกับการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในด้านต่างๆ ของราษฎรจากการสำรวจในปีปัจจุบัน ในการนำเสนอข้อมูลสู่ชุมชนจะดำเนินการร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีอิทธิพลสูงและมีผลกระทบสูง ประกอบไปด้วย กรมป่าไม้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ชาวบ้านกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากป่าของแต่ละหมู่บ้าน และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มที่ 2 กลุ่มที่มีอิทธิพลสูงแต่ผลกระทบต่ำ ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ผู้นำชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล และฝ่ายปกครอง พร้อมทั้งสรุปกิจกรรมและข้อเสนอแนะต่างๆ จากที่ประชุมระดับหมู่บ้าน

1.4 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ในประเด็นต่างๆ เช่น วิธีการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ การทำวนเกษตร และผลการศึกษาวิจัยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้สนใจอื่นๆ

1) จัดการประชุมแลกเปลี่ยนในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในชุมชน โดยการจัดการประชุมจะหมุนเวียนไปในแต่ละหมู่บ้านเป้าหมาย ประกอบด้วย บ้านวัดจันทร์-ห้วยอ้อ บ้านแจ่มน้อยและบ้านเด่น สำหรับการ จัดเวทีแลกเปลี่ยน มีขั้นตอนดังนี้

2) จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านทรัพยากรป่าไม้ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้สนใจอื่นๆ ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ โดยนักวิจัยเป็นผู้จัดกระบวนการทั้งการนำการพูดคุยและบันทึกผลการประชุม

3) สรุปกิจกรรมและข้อเสนอแนะต่างๆ จากที่ประชุมระดับหมู่บ้าน

1.5 วิเคราะห์สภาพปัญหาและหาทางออกเพื่อกำหนดเป็นแนวทางการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้สนใจอื่นๆ

1) การจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรวมถึงผู้สนใจอื่นๆ โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาที่ผ่านมาเป็นกรอบในการพูดคุยเกี่ยวกับสถานการณ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ รวมถึงทำการประเมินและวิเคราะห์กฎระเบียบที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในด้านความเหมาะสม ระดับการบังคับใช้ในชุมชน และความสอดคล้องกับข้อกำหนดและกฎหมายด้านป่าไม้ในปัจจุบัน นอกจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้จากเวทีการระดมความคิดเห็นต่างๆ มาใช้ประกอบด้วย

2) พัฒนางานวิจัยร่วมระดับชุมชนด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ โดยใช้สถานการณ์ปัญหาต่างๆ ด้านทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนางานวิจัยด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

โดยระดมความคิดเห็นและค้นหาตัวแทนชุมชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย ผ่านการนำเสนอจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ทำงานด้านต่างๆ ในพื้นที่ พร้อมทั้งสรุปกิจกรรมและข้อเสนอแนะต่างๆ จากที่ประชุม เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ทั้งในด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เบื้องต้น

1.6 การปรับปรุงแนวทางด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ โดยมีวิธีการดังนี้

1) นำเสนอผลที่ได้จากงานวิจัยร่วมระดับชุมชนด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่สู่ชุมชน พร้อมกับผลการประเมินความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนในพื้นที่ศึกษาสู่ชุมชน และแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่เบื้องต้น

2) เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ให้สอดคล้องกับข้อคิดเห็นต่างๆ

3) จัดทำรายงานการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนเป้าหมายและแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างรายได้หรือสร้างมูลค่าที่เกิดจากการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

4) ประชาสัมพันธ์แนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ทั้งในด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ โดยสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ power point ประกอบการนำเสนอในชุมชน และที่ประชุมต่างๆ ในพื้นที่เป้าหมาย โปสเตอร์ และข้อความสรุปแผนเพื่อให้ผู้นำประชาสัมพันธ์ผ่านเวทีการประชุมในหมู่บ้าน

1.7 คัดเลือกแนวทางการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ด้วยการจัดลำดับความสำคัญ (Ranking) ของแต่ละชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำแนวทางที่มีความสำคัญสามลำดับแรกมาจัดทำแผนกิจกรรมการดำเนินงานด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ร่วมกัน

1.8 ชุมชนดำเนินกิจกรรมการดำเนินงานตามแผนในด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ที่กำหนดขึ้นร่วมกัน ตามข้อ 8.1.7 โดยในปี พ.ศ. 2561 จะนำร่องกิจกรรมที่ชุมชนให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก

1.9 ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่ได้กำหนดขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2561 เป็นการประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานในเบื้องต้น โดยใช้เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเวทีติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนโดยผู้เข้าร่วมเวที คือนักวิจัย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและตัวแทนชุมชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่

ภาพที่ 2 แผนผังการกำหนดแนวทางการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม

2. การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ จากผลการศึกษาในปีที่ 1 โดยใช้ตัวแบบของ International Association for Public Participation: IAPP (2012) ที่ได้เสนอระดับการมีส่วนร่วมไว้ มี 5 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับการให้ข้อมูลข่าวสาร 2) ระดับรับฟังความคิดเห็น 3) ระดับเข้ามามีบทบาท 4) ระดับการสร้างความร่วมมือ และ 5) ระดับเสริมอำนาจแก่ประชาชน ในการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลมือสองและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาเป็นฐานในการวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมที่จะเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆ

2.2 จัดประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยนักวิจัยเป็นผู้อำนวยความสะดวกในเวทีการประชุม สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าร่วมประชุม ได้แก่ตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ เช่น ผู้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ กรมป่าไม้จากโครงการต่างๆ ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ตัวแทนองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ องค์การพัฒนาเอกชน (NGOs) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายปกครอง เป็นต้น เพื่อจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเบื้องต้น (ผลการศึกษาปีที่ 1) กิจกรรมที่จะใช้เป็นแนวทางในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ การพัฒนางานวิจัยร่วมระดับชุมชนด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ สำหรับกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นมีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1) การดำเนินโครงการวิจัยที่ผ่านการพัฒนาจากเวทีการระดมความคิดเห็นข้างต้น สำหรับการดำเนินโครงการวิจัยในพื้นที่จะเน้นให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวิจัย พร้อมสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ผ่านกระบวนการวิจัยร่วมนี้ด้วย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

(1) รับสมัคร/เสนอชื่อตัวแทนชุมชนที่สนใจเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยในหัวข้อที่ได้จากเวทีการระดมความคิดเห็น

(2) คัดเลือกตัวแทนชุมชนที่สนใจ สรรวจและคัดเลือกพื้นที่วิจัย

(3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและทีมวิจัยนำหัวข้องานวิจัยจากเวทีการระดมความคิดเห็นมาพัฒนากรอบวิธีการศึกษา

(4) ดำเนินการวิจัยตามกรอบวิธีการศึกษาที่กำหนด เช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงานผลการศึกษา และสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่างๆ

(5) สะท้อนบทเรียนเกี่ยวกับการดำเนินโครงการวิจัยร่วมในกลุ่มทีมวิจัยเพื่อนำสู่การพัฒนาแนวทางการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในพื้นที่

(6) จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยร่วมให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและภาคีต่างๆ เพื่อพัฒนาความร่วมมือในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนบนฐานการมีส่วนร่วม และการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรป่าไม้ที่ชุมชนมีการใช้ประโยชน์

2) จัดทำแหล่งเรียนรู้ด้านการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ ที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวเน้นเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในพื้นที่จริง (on site/on farm) สำหรับสื่อที่ใช้ในแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ พื้นที่แปลงจริง พร้อมพัฒนาสื่อเป็นรูปภาพประกอบ

คำบรรยายอย่างง่าย และพัฒนาศักยภาพเจ้าของพื้นที่/แปลงเกษตร เป็นสื่อบุคคลเพื่อให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สนใจเข้าเยี่ยมชม โดยวิธีการจัดทำแหล่งเรียนรู้ มีดังนี้

(1) สอบถามความสมัครใจของเจ้าของแปลงตัวอย่างที่จะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของแปลงและนักวิจัยเพื่อร่วมหาแนวทางในการจัดทำแหล่งเรียนรู้

(2) สำรวจแปลงตัวอย่างและกำหนดจุดที่จะใช้เป็นฐานในการเรียนรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

(3) จัดทำสื่อประกอบฐานเรียนรู้ต่างๆ พร้อมพัฒนาศักยภาพเจ้าของแปลงเพื่อเป็นวิทยากรในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้เข้าเยี่ยมชม

(4) ประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้สู่ชุมชนเป้าหมาย เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบและเข้ามาเยี่ยมชม

(5) สรุปบทเรียนการจัดทำแหล่งเรียนรู้ร่วมระหว่างนักวิจัย เจ้าของแปลง (วิทยากร) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนางานต่อไป

3. การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนตามหลักวิชาการให้แก่ชุมชน

การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนตามหลักวิชาการให้แก่ชุมชน จะประเมินในประเด็น (1) ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ (2) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ และ (3) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ โดยมีวิธีการประเมินทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การประเมินด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ จะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนหรือกลุ่มแกนนำและที่เข้าร่วมกิจกรรมการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในปี พ.ศ. 2561 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินกิจกรรมและความเข้าใจเกี่ยวกับการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนตามหลักวิชาการ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา

3.2 การประเมินด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำร่องของโครงการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนตามหลักวิชาการที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2561 ในทั้ง 3 หมู่บ้านเป้าหมาย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ของธีรฤทธิ (2543) “ถ้าขนาดประชากรหลักร้อยละ 25” ซึ่งในการประเมินด้วยข้อมูลเชิงปริมาณมีรายละเอียดดังนี้

1) พัฒนาแบบสัมภาษณ์ โดยในแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งปลายปิดและปลายเปิดที่ครอบคลุมเนื้อหาใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) ประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ (2) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ และ (3) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

2) ทดสอบแบบสัมภาษณ์ข้างต้นกับกลุ่มบุคคลอื่นในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจอย่างน้อย 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมของ ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ จากนั้นทำการปรับแก้ให้เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้จริงในพื้นที่

3) วิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ นำเสนอผลการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ป่าไม้อย่างยั่งยืนตามหลักวิชาการข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การประเมินและวิเคราะห์กฎระเบียบที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ในด้านความเหมาะสม ระดับการบังคับใช้ในชุมชน และความสอดคล้องกับข้อกำหนดและกฎหมายด้านป่าไม้ในปัจจุบัน

4.1 ทบทวนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ โดยเน้นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จากเอกสาร ตัวอย่างกฎหมาย ประกาศในราชกิจจานุเบกษาที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ด้วยพื้นที่ที่ศึกษาดังอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่แจ่ม

4.2 ศึกษาสถานการณ์ของชุมชนเกี่ยวกับกฎระเบียบและความเชื่อในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ทั้งในด้านการถ่ายทอด การรับรู้ การยอมรับ และการปฏิบัติตามของสมาชิกในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสำรวจความคิดเห็นของคนในชุมชนด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดและเอกสารต่างๆ ที่มีการบันทึกไว้

4.3 วิเคราะห์รูปแบบการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนและการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

4.4 ค้นหาแนวทางเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนวัดจันทร้อย่างยั่งยืน ซึ่งในการค้นหาแนวทางนี้ประเด็นด้านระเบียบและกฎหมายจะถูกพิจารณาเป็นหนึ่งในปัจจัยเงื่อนไขในการกำหนดแนวทางในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนบนฐานการมีส่วนร่วม (ข้อ 1)

5. สถานที่ดำเนินงานวิจัย

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร ตำบลบ้านจันทร อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษาในพื้นที่ชุมชนบ้านวัดจันทร-ห้วยอ้อ บ้านแจ่มน้อย และบ้านเด่น ตำบลบ้านจันทร อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่